

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

В статті розглядається сучасний стан та перспективи розвитку дитячого туризму в Україні. Пропонуються варіанти вдосконалення апарату управління дитячим туризмом в Україні.

В статье рассматривается современное состояние и перспективы развития детского туризма в Украине. Предлагаются варианты усовершенствования аппарата управления детским туризмом в Украине.

The article illustrates the current state and prospects of development of children tourism in Ukraine. Options for improving the child tourism management machinery in Ukraine are offered.

Ключові слова: дитячий туризм, вікова періодизація, дитячий оздоровчий табір, апарат управління дитячим туризмом в Україні, Український центр дитячого туризму, тематичні парки розваг, Конвенція ООН про права дитини.

Постановка проблеми. В умовах динамічного розвитку суспільства, використання новітніх технологій скорочуються фізичні та збільшуються розумові та нервово-психічні витрати дітей та підлітків. При такому стані речей дитячий туризм повинен стати профілактичною системою, яка має забезпечити Україні здоров'я її юних громадян.

Актуальність теми статті обумовлена необхідністю реструктуризації системи дитячого туризму в Україні задля задоволення потреб дітей у високоякісному відпочинку та оздоровленні.

Метою дослідження є розробка моделі створення та розвитку нової установи – Українського центру дитячого туризму, яка б знаходилася у відомстві Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Об'єктом дослідження є процес розвитку дитячого туризму в Україні, його забезпеченість ресурсами та нормативно-правовою базою. Предметом дослідження є аналіз проблем та моделювання варіантів розвитку дитячого туризму в Україні.

Для досягнення даної мети були визначені наступні завдання: вивчити сутність поняття «дитячий туризм», виділити його види; визначити проблеми управління дитячим туризмом в Україні та шляхи їх вирішення; розглянути можливість створення нової установи – Українського центру дитячого туризму – як одного із шляхів реструктуризації системи дитячого туризму.

Аналіз останніх джерел та публікацій. Для написання статті були використані матеріали робіт Гончаренко С.У., Зінченко В.А., Колотухи О.В. [7, 8, 9], які у своїх наукових працях торкалися проблем розвитку дитячого туризму в Україні, а також матеріали Internet-порталів та законодавчі акти України.

Дитячий туризм – це насамперед здоров'я, фізичне вдосконалення, рухова активність, захоплюючий вид відпочинку, а також живе пізнання

навколишнього світу. «Педагогический энциклопедический словарь» розглядає його як засіб розширення і поглиблення знань школярів із географії, природознавства, історії та інших наук; як чинник зміцнення здоров'я і фізичного розвитку дітей, формування в них патріотизму, почуття дружби й товариськості [5].

До основних суспільних функцій дитячого туризму можна віднести: рекреаційну, або оздоровчу, результатом якої є підвищення ефективності навчально-виховного процесу дітей; соціокультурну — туризм допомагає повноцінно використати вільний час дитини, розширити її кругозір, поєднати активний відпочинок з пізнанням світу; виховну — моральне виховання (формування поваги дитини до своїх однолітків, інших людей, довкілля), естетичне (привиття дитині любові до культури свого народу та поваги до мистецтва інших народів) і фізичне виховання (орієнтація підростаючого покоління на здоровий спосіб життя, формування активної життєвої позиції) [6].

Відповідно до ЗУ «Про туризм» [1] організаційними формами туризму, у тому числі і дитячого, є міжнародний і внутрішній туризм. До міжнародного туризму належать: в'їзний та виїзний туризм. Говорячи про дитячий туризм, слід відмітити, що дана форма туризму здійснюється за допомогою організації міжнародних обмінів на безвалютній основі, освітніх, ділових та заохочувальних виїздів для талановитих дітей — переможців різних конкурсів, олімпіад і т. ін., пізнавальних й рекреаційних турів на комерційній основі [6].

За даними Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту [8] кількість оздоровлених дітей України, які відпочивали та лікувались за кордоном у 2010 році збільшилась порівняно із показниками 2009 року (2694 особи) на 7107 осіб і склала 9801 дитину. Але, все ж таки, даний результат ще не встиг наздогнати докризові показники: 2006 р. (влітку) – 12450 осіб; 2007 р. – 12051 особа; 2008 р. – 13670 осіб. Країни, до яких найчастіше від'їздять маленькі українці – це Італія, Іспанія, Франція, США, Німеччина, Греція, Велика Британія, Польща, Швейцарія та Австрія. Вперше за період 2006 – 2010 рр. маленькі українці відпочивали у Північній Ірландії, Португалії, Мексиці, Південній Африці.

Спираючись на ст. 4 ЗУ «Про туризм» [1], в якій наводиться класифікація видів туризму, можна виділити наступну класифікацію видів дитячого туризму (рис. 1.):

Лікувально-оздоровчий дитячий туризм в Україні представлений дитячими оздоровчими таборами, санаторіями, профілакторіями, реабілітаційними центрами. На сьогоднішній день, за даними Міністерства охорони здоров'я, лікувально-оздоровчу функцію здійснюють 183 дитячі санаторії та пансіонати (64 установи приймають на лікування лише дітей, 119 установ — батьків разом із дітьми). В Статистичному бюлетені Головного управління статистики в Харківській області 2009 р. зазначено, що у 2009 році в Україні діяли 17379 дитячі оздоровчі табори (рис.2) [2]. У цьому ж році фінансове забезпечення оздоровлення та відпочинку дітей

складало 1 млрд. 213 тис. грн. приблизно така ж сума була спланована й на 2010 рік: близько 1 млрд. грн. з місцевих бюджетів та близько 200 млн. грн. з державного бюджету [7].

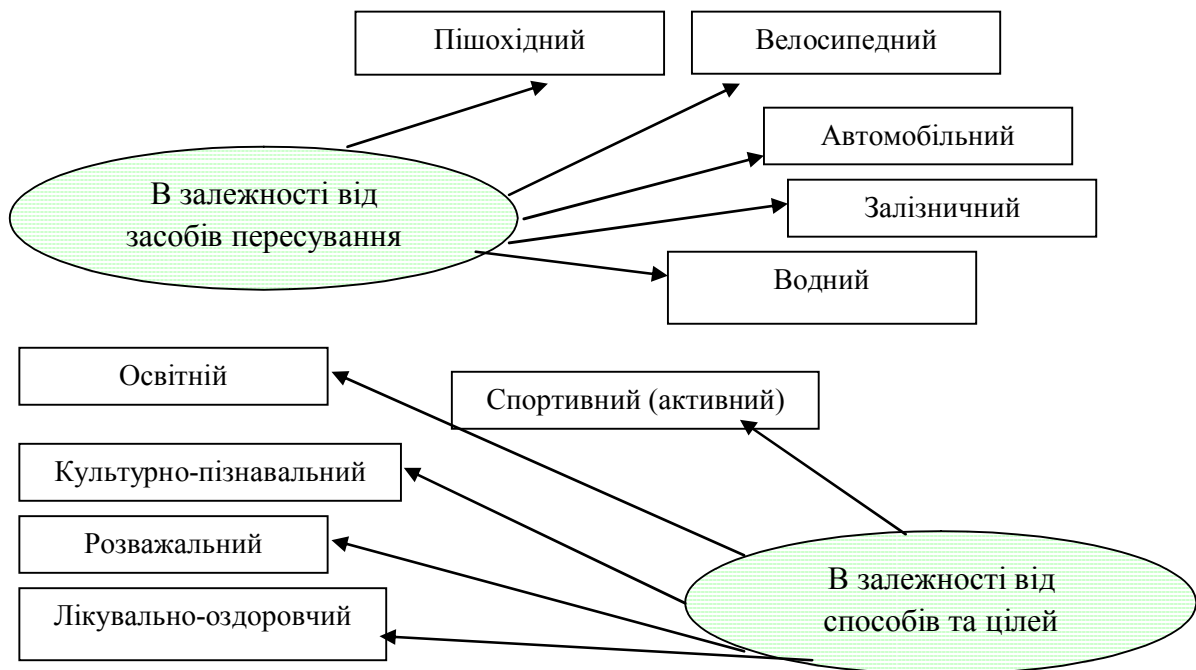

Рис. 1. Класифікація видів дитячого туризму

З даних рис. 2 видно, що основними оздоровчими центрами для дітей в Україні є Одеська, Полтавська, Черкаська, Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Хмельницька та Харківська області. Кількість оздоровлених дітей в цих областях у 2009 р. склала 723282 осіб, що становить 42% від загальної кількості оздоровлених дітей в усіх регіонах України.

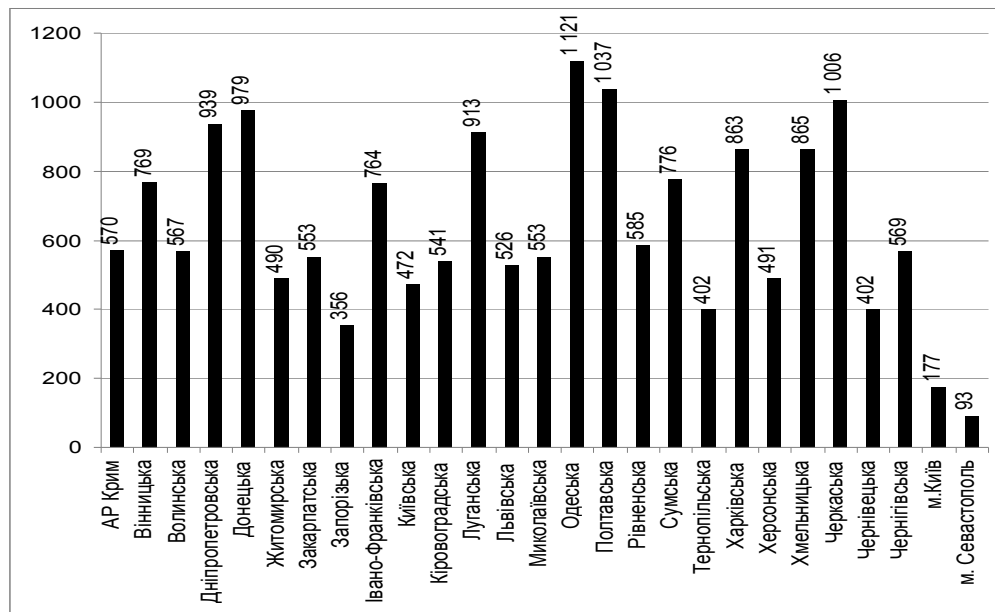

Рис. 2. Дитячі оздоровчі заклади, які працювали влітку 2009 р., по регіонах України (одиниць)

Серед туристських підприємств України, які спеціалізуються на молодіжному туризмі, найбільшим залишається АТ «Супутник – Україна», який веде свою історію з 1958 р. Крім АТ «Супутник – Україна», у наш час дитячим туризмом в Україні займаються такі провідні туристичні компанії, як: «Дельта-тревел», «Дітки», «Ласпі», «Пілігрім», «Сан-Валентин», «Чорномор-тур» та ін. [6].

Розвиток дитячого туризму в Україні здійснюється такими відомчими структурами, як Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України та його обласними управліннями, а також комплексними позашкільними закладами (рис.3) відповідно до ряду нормативно-правових актів законодавства України у цій сфері (Сімейний Кодекс, Закони України «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про туризм» та ін.). Крім того, важливу роль, відіграють українські та міжнародні громадські організації (за даними Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту [8] в Україні їх кількість становить близько 40).

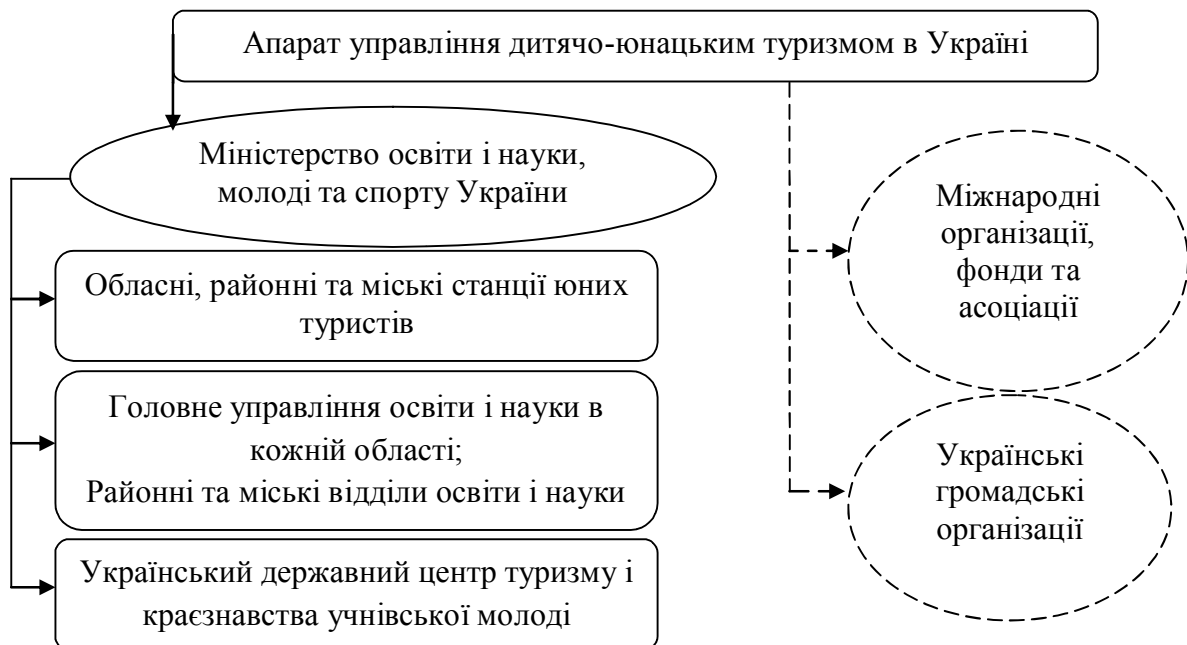

Рис. 3. Структура апарату управління розвитком дитячого туризму в Україні

Діяльність зображеного на рис.3 апарату управління дитячим туризмом України можна охарактеризувати наступним чином. Виходячи із результатів поданої таблиці, можна виділити два шляхи покращення ситуації в управлінні розвитком дитячого туризму в Україні: 1) удосконалення вже існуючого Українського державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді; 2) створення нової установи, яка б охоплювала усі підвиди дитячого туризму та займалася рекламною діяльністю. Базуючись на вищеозначених висновках, більше уваги автор приділив другому варіанту розвитку дитячого туризму в Україні. На думку автора, державна політика України щодо розвитку туризму має бути

націлена на централізацію управління, оскільки дуже важко керувати розвитком галузі, відповідальність за яку розподілена між різними установами (так сталося із дитячим туризмом: санаторно-курортна справа віддана під опіку Міністерства охорони здоров'я, відпочинок дітей у таборах, культурно-освітній туризм – Міністерству освіти і науки, молоді та спорту).

Таблиця 1. Діяльність апарату управління дитячо-юнацьким туризмом в Україні

Позитивні аспекти	Негативні аспекти
1. Розвиток дитячого туризму в Україні відбувається не хаотично, а планується Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України	1. Прийняті постанови часто мають декларативний характер, а програми розвитку не виконуються стовідсотково
2. У 1930 р. в Україні була створена спеціальна організація, що займається дитячим туризмом	2. Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді охоплює лише невелику частину усієї можливої сфери туризму, спираючись на спортивний та дослідницький його види
3. У сфері дитячого туризму сформована своя законодавча база, яка поновлюється відповідно до змін зовнішніх факторів та у ракурсі внутрішньої та міжнародної політики держави	3. Зміни у законодавчій базі дитячого туризму відбуваються повільно, вони не є радикальними, а також вони майже не зачіпають фінансових аспектів, як от зменшення податкових платежів; створення програм залучення іноземних інвестицій для розвитку дитячого туризму; надання банками України безвідсоткових кредитів закладам відпочинку дітей для підготовки до сезону
4. Державні установи, що дбають про розвиток дитячого туризму в Україні, проводять заходи щодо організації оздоровлення дітей, організації культурних та спортивних заходів, проводять різні конкурсні та патріотично-виховні програми, влаштовують пізнавальні екскурсії для дітей	4. Жоден орган апарату управління розвитком дитячого туризму в Україні не займається такими напрямками, як: індустрія розважальних закладів, волонтерські програми для українських та іноземних дітей та підлітків, розробка екскурсійних маршрутів для дітей в ігровій формі, розвиток та популяризація таборів із вивченням іноземних мов. Також розглянуті установи не займаються брендингом та просуванням на міжнародний туристичний ринок вже існуючих пропозицій у сфері дитячого туризму України

Виходячи із цього, автором була запропонована ідея створення нової установи, підпорядкованої Міністерству туризму і курортів України (на думку автора, дане міністерство необхідно відновити), яка б повністю охоплювала розвиток усіх видів дитячого туризму в Україні. У разі

створення такого органу, всі повноваження відділу Міністерства освіти і науки, що займався дитячим туризмом, та його підвідомчі організації перейшли б у компетенцію цього органу. Крім того, не слід забувати і про статистичну звітність. Щоб уникнути дублювання інформації та зайвих витрат на її здобуття, автор пропонує створити єдину базу даних для всіх організацій та закладів у сфері оздоровлення, відпочинку та позашкільної зайнятості дітей. У цьому випадку можна скористатися українським програмним продуктом «Оверія-туризм».

Український центр дитячого туризму обов'язково співпрацював би із українськими та зарубіжними туроператорами (розробка нових туристичних продуктів) та турагентствами (реалізація путівок, турів), а також закладами дошкільної освіти, школами, інтернатами з метою популяризації туризму серед дітей.

Таким чином, управління сферою дитячого туризму України потребує значних змін: потрібно переглянути основні напрямки розвитку дитячого туризму (звернути увагу на індустрію розваг, створення дитячих таборів відпочинку із вивченням іноземних мов), залучити іноземні інвестиції та реформувати структуру його апарату управління. Крім того, потрібно звернути увагу на в'їзний дитячий туризм. Одним із способів стабілізування розвитку дитячого туризму в Україні може стати створення нової організації – Українського центру дитячого туризму.

1. «Про туризм» від 18 листопада 2003 року № 1282-IV
2. Статистичний бюлетень Головного управління статистики в Харківській області 2009 р.
3. Зінченко В.А. Молодіжний туризм в Українській РСР у 70 - 80-х р.р. XX ст. – К. : Інститут історії України НАН України, 2004. – 240 с.
4. Колотуха О.В. Ресурсний потенціал дитячо-юнацького туризму в Україні: дис. канд. геогр. наук – К.: Інститут географії НАН України., 2005. – 116 с.
5. Педагогический энциклопедический словарь. - М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528с
6. Малиновська О., Іванова Ю. Географія дитячого туризму // Краєзнавство, географія, туризм, № 44 (577), листопад 2008 р. – с.3-5
7. <http://www.rada.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України, Перелік законодавчих актів України
8. <http://www.kmti.gov.ua/sport/control/uk/index> 1 - Офіційний веб-сайт Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Статистична звітність про оздоровлення дітей за кордоном за 2006 – 2010 роки.